

Lezingen bij 'Ruimte voor God'

Ruimte voor God

Het valt me steeds meer op hoe druk moderne mensen het hebben. Het is alsof zij van het ene noodgeval naar het andere hollen. Nooit alleen, nooit stil, nooit eens vrij, maar altijd rusteloos bezig met iets wat geen uitstel kan lijden. Op een afstand ziet het er tragisch uit. Je krijgt de indruk dat, onder het jachtig bezig zijn, het leven zelf tot stilstand is gekomen. Je zou kunnen zeggen: ze zijn druk, maar er gebeurt eigenlijk niets. Hoe angstiger we zijn, hoe voller ons leven wordt en hoe moeilijker het is een ruimte voor God te bewaren, waar iets nieuws kan gebeuren.

Je geest train je door tijd en ruimte voor God vrij te leren houden. Alleen-zijn vergt oefening, en ook hier heeft oefening behoefte aan discipline. Liturgie vieren en zorgen voor anderen, vergen eveneens oefening en discipline. Telkens weer is het nodig om tijd en ruimte te scheppen waarin Gods liefdevolle aanwezigheid herkend en gevierd kan worden.

(365 meditatie van Henri Nouwen, p. 26 en Een jaar met Henri Nouwen, 27 feb.)

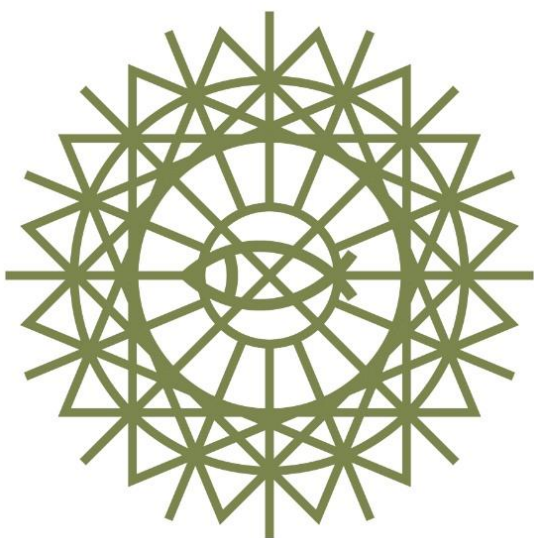
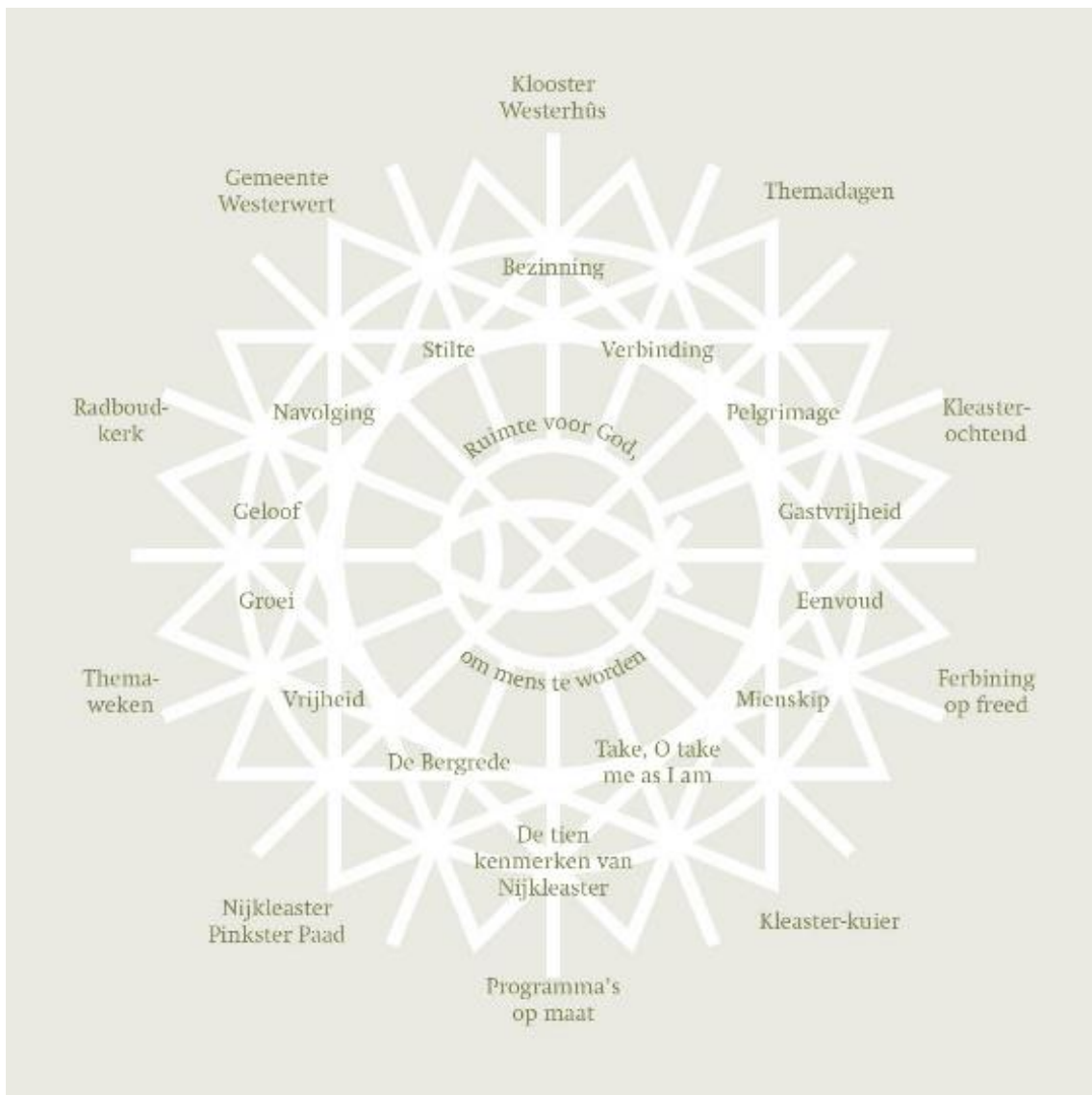
Matteüs 14, 13-23

Toen Jezus hiervan hoorde, week Hij per boot uit naar een afgelegen plaats waar Hij alleen kon zijn. Maar de mensen kwamen het te weten, en vanuit de steden volgden ze Hem over land. Toen Hij uit de boot stapte en de grote menigte zag, voelde Hij medelijden met hen en Hij genas hun zieken.

Bij het vallen van de avond kwamen de leerlingen naar Hem toe en zeiden: 'Dit is een afgelegen plaats en het is al laat. Stuur de mensen weg, laat ze naar de dorpen gaan om eten voor zichzelf te kopen.' Maar Jezus zei: 'Ze hoeven niet weg, geven jullie hun maar te eten.' Ze antwoordden Hem: 'We hebben hier niets, alleen vijf broden en twee vissen.' Hij zei: 'Breng ze Mij.' En nadat Hij de mensen opdracht had gegeven op het gras te gaan zitten, nam Hij de vijf broden en de twee vissen, keek omhoog naar de hemel, sprak het zegengebed uit en brak de broden; Hij gaf ze aan de leerlingen, en de leerlingen gaven ze door aan de mensen. Iedereen at en werd verzadigd, en toen ze de stukken brood die over waren ophaalden, hadden ze twaalf manden vol. Er hadden ongeveer vijfduizend mannen gegeten, vrouwen en kinderen niet meegeteld.

Meteen daarna gelastte Hij de leerlingen in de boot te stappen en alvast vooruit te gaan naar de overkant. Hij zou ook komen nadat Hij de mensen had weggestuurd. Toen Hij hen weggestuurd had, ging Hij de berg op om er in afzondering te bidden. De nacht viel, en Hij was daar helemaal alleen.

Afbeeldingen bij 'Ruimte voor God'

Ruimte voor God

(ds. Hinne Wagenaar, preek voor zondag 19 juni 2022)

Beste mensen,

1.

Ruimte voor God, om mens te worden! Slechts enkele woorden, maar met een veelheid aan connotaties en gevoelens. Sommige mensen menen het direct te begrijpen, anderen fronsen de wenkbrauwen en bij enkele mensen roepen de woorden een zekere weerstand op. Zelfs de mensen die intensief betrokken zijn geweest bij het overleg over 'de Kring van Nijkleaster' moeten zoeken naar de juiste woorden wanneer ze gevraagd worden naar nadere uitleg.

In 2021 werd de brochure 'De Kring van Nijkleaster' gepubliceerd met op de voorzijde het nieuwe Nijkleaster logo. Binnenin de brochure staat een afbeelding van dit logo met daarin allerlei woorden die centraal staan in de spiritualiteit van Nijkleaster. In het centrum van de kring staan de kernwoorden 'Ruimte voor God, om mens te worden'. Preciezer geformuleerd: ze staan in een cirkel rondom een vis, de Ichtus, het symbool dat staat voor Jezus Christus. Het logo en de kring zijn ontworpen naar het kunstwerk de Hynstebloem (de Paardenbloem) dat Jentsje Popma in 2013 schonk aan Nijkleaster. De afbeeldingen van het logo en de Kring staan hierboven afgebeeld.

2.

De woorden 'ruimte', 'God' en 'mens' vind je niet in de buitenste kringen, alleen in het midden. Dit betekent dat die woorden nog meer nadruk krijgen dan de woorden in de kring daaromheen, die ook al zo fundamenteel zijn. Het zal geen verbazing wekken dat de woorden 'God' en 'mens' belangrijk zijn in de visie van de kloostergemeenschap. Het woord 'ruimte' eerder. Tijdens de sessies waarbij we bezig waren met het ontwikkelen van de kern en de missie van Nijkleaster, vormde het woord 'ruimte' een rode draad. Vaak had het te maken met ruimte en vrijheid voor mensen. We worden binnen het Christendom immers zo vaak geconfronteerd met onvrijheid in denken en doen. Binnen de kloostergemeenschap is er juist veel behoefte aan ruimhartigheid en vrijmoedigheid. Er heerst een zekere afkeer van opgelegde patronen en een ingeperkte ruimte. Niet voor niets wordt het lied 'Take, o take me as I am' (Neem mij aan zoals ik ben) expliciet genoemd in de middelste kring als een van de drie basisteksten. Accepteer wie ik ben. Laat mij groeien in de richting waarnaar ik verlang.

De ruimte heeft dus alles te maken met menselijk vrijheid. Maar het gaat bij de kernwoorden eerst over 'Ruimte voor God'. Dat wil ik hier, in deze eerste bespiegeling over de Kring van Nijkleaster, benadrukken. Het gaat óók over de vrijheid van God. Binnen het Christendom, net zoals bij enkele andere wereldgodsdiensten, wordt soms gedacht te weten wie God is en meent men de waarheid in pacht te hebben. Vaak begint de theologie met de constatering dat we God niet kunnen kennen om vervolgens boeken vol te schrijven over het 'Wie, wat, hoe en waarom' van God. 'Ruimte voor God' wil voor ons benadrukken dat we God niet zomaar kennen en vooral dat we God niet in onze zak hebben. Dat we met respect een zekere afstand zullen houden en ons God niet zullen toe-eigenen. We hopen daarmee open te blijven staan voor vernieuwing, voor verwondering en voor het onverwachte. Zoals in een klassiek klooster de gebouwen rondom een leeg midden zijn gegroepeerd, zo zullen wij cirkelen rondom het geheim dat God heet. We zullen niet zeker weten en niet vasthouden aan het bekende, maar zoeken naar en ons openstellen voor de boodschap die God ons wil geven in ons huidige leven en in de huidige context van de wereld. 'Ruimte voor God' heeft te maken met respect, ontzag en afstand houden.

3.

'Ruimte voor God' geeft ook ruimte aan mensen. Het is een innerlijke (theo)logica dat we zo automatisch uitkomen we bij een andere betekenis van 'Ruimte voor God'. Ik doel op de ruimte die wij als mensen ontvangen. Maar we zullen zelf ook ruimte 'moeten maken' voor God. Binnen de kloostergemeenschap vinden we het belangrijk om met regelmaat ruimte te maken voor God, liefst elke dag. Dat gaat thuis via stille tijd, meditatie, gesprek of wandeling. Of met elkaar tijdens vieringen. In de nabije toekomst zullen we dat op het nieuwe klooster Westerhûs elke dag meerdere keren doen. Misschien niet zeven maal zoals in een klassiek klooster maar wel vaak en met regelmaat. Het is belangrijk om in de stroom van het leven met alle uitdagingen en mogelijkheden, met alle geluk en verdriet, met alle wensen en verlangens, met alle targets en deadlines, die ruimte steeds weer te maken. En niet te leven op de manier zoals Henri Nouwen dat schrijft: 'Het is alsof zij van het ene noodgeval naar het andere hollen. Nooit alleen, nooit stil, nooit eens vrij, maar altijd rusteloos bezig met iets wat geen uitstel kan lijden.' Ruimte voor bezinning is essentieel. Om na te denken over wat er allemaal gaande is. Om te 'tunen' of we ons nog in het juiste spoor bewegen, om stil te worden voor God. Om stil te vallen. Om te luisteren naar wat God ons te vertellen heeft; wat anderen om ons heen ons willen zeggen. Om te luisteren naar ons eigen innerlijk. Om te vragen om inzicht en wijsheid.

Maar het gaat uiteindelijk natuurlijk niet om het aantal momenten die we daarvoor beschikbaar stellen, hoe vaak en hoeveel en hoelang. Het gaat om ruimte te maken voor God in ons hele leven, in al ons doen en laten. Om zo niet onder te gaan in de maalstroom van het leven. Ik weet dat deze vorm van geestelijk leven (of spiritualiteit) soms een ongemakkelijk gevoel oproept omdat het te ik-gericht lijkt. Ik benoemde dat eerder, soms roept het een zekere wrevel op. De zin 'Ruimte voor God, om mens te worden' kan inderdaad deze indruk wekken. Misschien moeten we zeggen: 'Ruimte voor God, om mens én medemens te worden. Dat kan misschien de zweem van navelstaarderij wegnemen.

4.

Dat het bij 'Ruimte voor God' niet alleen gaat om ons individuele heil, kan ik misschien het beste uitleggen aan de hand van de Bijbeltekst voor vandaag. De tekst begint met de woorden: 'Toen Jezus hiervan hoorde'. Hij had namelijk net gehoord dat Johannes de Doper was vermoord door Herodes. Dat moet een enorme dreun zijn geweest en een crisis veroorzaakt hebben binnen de Jezus-beweging. Jezus was immers gedoopt door Johannes en hij had zich aangesloten bij zijn beweging. Daarom week hij nu uit naar een plek om alleen te zijn. Om te vluchten? Geestelijk in ieder geval. Jezus zoekt de stilte en de eenzaamheid. Maar een grote menigte volgde hem. En dan staat er dat hij medelijden met hen had en hun zieken genas. Jezus' leerlingen begrijpen zijn behoefte aan stilte en eenzaamheid en vragen hem de mensen nu dan maar weg te sturen. Maar Jezus geeft hen echter de onvoorstelbare opdracht om hen te eten te geven. Alsof ze al niet genoeg kopzorgen hadden! Ik ga hier nu niet in op dit verhaal dat ons leert dat delen vermenigvuldigen is. En ook niet dat de vrouwen en kinderen niet werden meegeteld in het aantal van de 5000! Die thema's vragen om eigen aandacht. Het gaat er hier om dat Jezus' verlangen naar 'ruimte' niet in tegenstelling staat tot zijn inzet en bewogenheid voor mensen. Hij schort zijn eigen behoefte op om voor de mensen te zorgen. Er is hier geen tegenstelling tussen zorg voor de ziel en zorg voor de wereld, tussen ora et labora, tussen naar binnen en naar buiten gericht zijn, tussen contemplatie en actie. Die horen onlosmakelijk bij elkaar als twee kanten van dezelfde spirituele medaille.

Pas daarna heeft Jezus tijd voor zichzelf: 'Toen hij zijn leerlingen weggestuurd had naar de overkant, ging hij de berg op om er in afzondering te bidden. De nacht viel, en hij was daar helemaal alleen.'

Dan is er tijd voor zijn eigen verdriet en wanhoop; nu kan hij luisteren naar zijn innerlijk, is er tijd om te bidden, ontstaat er ruimte voor God. Dit is een moment voor hemzelf: stilte, gebed, eenzaamheid, angst, verbinding, overgave, inzicht, kracht. Maar niet voor lang. Want de nacht is nog niet ten einde wanneer hij zich alweer actief inzet voor zijn vrienden. In het verhaal dat nu direct volgt zijn de leerlingen namelijk de wanhoop nabij. Ze zijn in de ban van de nacht, de wind, de golven van de zee, zeg maar gerust de machten van kwaad en verderf. De wind, de zee en de golven staat symbool voor hun angst en de innerlijke stormen: 'Ze schreeuwden het uit van angst!' Ze gaan kopje onder, ze vergaan in de stormen van het bestaan. Maar Jezus loopt over de zee. Na zijn tijd van afzondering en gebed is hij geestelijk zo sterk en stabiel dat de machten geen vat om hem hebben, dat ze hem juist gehoorzamen. De wind gaat liggen.

'Ruimte voor God' kan ons de ruimte en de kracht geven om niet ten onder te gaan in de stormen van het bestaan, hoe moeilijk en hoe zwaar ze soms ook zijn. Jezus gaat ons voor op die weg. Hij is waarlijk mens en medemens!

5.

Ach, er is zoveel meer te zeggen over dat ene zinnetje 'Ruimte voor God, om mens te worden'. Ik nodig iedereen uit om daar zelf over na te denken en eventueel over te schrijven. Maar dit is een eerste aanzet. Dit zijn slechts enkele piketpaaltjes bij het nadenken over de centrale zin 'Ruimte voor God, om mens te worden'. Of baken ik de ruimte dan af? Ik wil voor nu afsluiten met de eerste woorden van de Kyrie-litanie die we, niet toevallig, zongen aan het begin van de viering op 19 juni 2022: 'God van ons leven, open ons hart en maak het zo wijd als de wereld.' Over ruimte gesproken!

God van ons leven,
open ons hart
en maak het zo wijd als de wereld
waarover wij roepen
als voor onszelf:
Heer, ontferm u!

God fan ús libben,
iepenje ús hert
en meitsje it sa wiid as de wrâld
dêr't wy oer roppe
lykas foar ússels:
Hear, ûntfermje jo!¹

¹ *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk. Lieteboek. Sjonge en bidde thús en yn tsjerke* (BV Liedboek, 2013/2015), lied 300b.